

Практика Європейського суду з прав людини

Викладено питання функціонування загальноєвропейської конвенційної системи захисту прав людини з урахуванням змін, внесених Протоколом № 14, та нових тенденцій розвитку цієї системи. У загальній частині посібника розглянуто особливості цієї системи, а спеціальна частина присвячена висвітленню практики тлумачення та застосування Європейським судом з прав людини окремих конвенційних прав, включаючи і його практику щодо України.

Посібник написано на основі практики викладання відповідного курсу на юридичному факультеті ЛНУ ім. Івана Франка протягом 2006–2012 рр.

Видання розраховане на студентів, аспірантів, викладачів вищих юридичних навчальних закладів, науковців, адвокатів та правозахисників, суддів і працівників правоохоронних органів і всіх, хто цікавиться проблематикою захисту прав людини.

ЗМІСТ

Передмова (П. М. Рабінович)	9
-----------------------------------	---

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ 1.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

§ 1. Історичні причини та умови прийняття Конвенції. Розвиток європейського механізму захисту прав людини	12
§ 2. Вихідні засади Конвенції. Її структура та зміст	22
§ 3. Протоколи до Конвенції	28
§ 4. Місце Конвенції та практики Суду в національних правових системах України та інших держав – учасниць Конвенції	31

РОЗДІЛ 2.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

§ 1. Порядок утворення, склад і внутрішня структура Суду	42
§ 2. Юрисдикція Суду	51
§ 3. Право на звернення до Суду. Умови прийнятності індивідуальних заяв до розгляду в Суді	64
§ 4. Порядок і форми діяльності Суду	80
§ 5. Виконання рішень Суду. Роль Комітету Міністрів Ради Європи у контролі за виконанням рішень Суду	94

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ СУДОМ

§ 1. Юридична природа рішень Суду	106
§ 2. Принципи та способи правоінтерпретаційної діяльності Суду	113
§ 3. Герменевтичний механізм правотлумачної діяльності Суду	134

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ 1.

ПРАВО НА ЖИТТЯ (СТАТТЯ 2 КОНВЕНЦІЇ)

§ 1. Зміст і межі права на життя у практиці Суду	143
§ 2. Обов'язки держави, що впливають зі статті 2 Конвенції	146

РОЗДІЛ 2.

ЗАБОРОНА КАТУВАННЯ, НЕЛЮДСЬКОГО ЧИ ТАКОГО, ЩО ПРИНИЖУЄ ГІДНІСТЬ, ПОВОДЖЕННЯ АБО ПОКАРАННЯ (СТАТТЯ 3 КОНВЕНЦІЇ)

§ 1. Зміст, межі та сфера дії заборони, встановленої у статті 3 Конвенції	157
§ 2. Види жорстокого поводження	159
§ 3. Обов'язки держави, що впливають зі статті 3 Конвенції	165

РОЗДІЛ 3.

ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ (СТАТТЯ 5 КОНВЕНЦІЇ)

§ 1. Зміст і сфера дії права на свободу й особисту недото́рканість у практиці Суду	170
§ 2. Вимоги до позбавлення свободи у практиці Суду	171
§ 3. Практика Суду щодо випадків правомірного позбавлення свободи, передбачених Конвенцією	172
§ 4. Гарантії права людини на свободу та особисту недото́рканість	178

РОЗДІЛ 4.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД (СТАТТЯ 6 КОНВЕНЦІЇ)

§ 1. Право на суд та його елементи. Поняття «суд», «права та обов'язки цивільного характеру» та «кримінальне обвинувачення» у практиці Суду	187
§ 2. Право на доступ до суду	193
§ 3. Право на справедливий судовий розгляд в інтерпретації Суду	198
§ 4. Право на розгляд справи упродовж розумного строку та право на виконання остаточного судового рішення в інтерпретації Суду	214

§ 5. Презумпція невинуватості: тлумачення Судом частини 2 статті 6 Конвенції.....	219
§ 6. Права обвинуваченого у практиці Суду як гарантії права на суд.....	221

РОЗДІЛ 5.**ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ (СТАТТЯ 8 КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст та межі права на повагу до приватного і сімейного життя.....	225
§ 2. Втручання у право на повагу до приватного і сімейного життя.....	232
§ 3. Обов'язки держави, що впливають зі статті 8 Конвенції.....	235
§ 4. Баланс між інтересами особи та суспільства як критерій виконання обов'язків держави.....	237

РОЗДІЛ 6.**СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ (СТАТТЯ 9 КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст свободи віросповідання у практиці Суду.....	241
§ 2. Поняття «свобода думки, совісті та релігії», «абсолютна свобода переконань».....	245
§ 3. Втручання у свободу віросповідання. Критерії відповідності такого втручання Конвенції.....	248

РОЗДІЛ 7.**СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ (СТАТТЯ 10 КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст свободи вираження поглядів.....	254
§ 2. Сфера дії свободи вираження поглядів.....	256
§ 3. Розмежування тверджень про факти і оцінних суджень у практиці Суду.....	261
§ 4. Втручання у свободу вираження, критерії відповідності такого втручання Конвенції.....	263

РОЗДІЛ 8.**СВОБОДА ЗІБРАНЬ ТА ОБ'ЄДНАНЬ (СТАТТЯ 11 КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст права на свободу мирних зібрань. Позитивні обов'язки держави щодо забезпечення цього права.....	267
§ 2. Зміст права на свободу об'єднань.....	270
§ 3. Сфера дії права на свободу об'єднань.....	274
§ 4. Втручання держави у право на свободу об'єднань. Критерії відповідності такого втручання Конвенції.....	276
§ 5. Зміст права на створення профспілок та на участь у них.....	281

РОЗДІЛ 9.**ПРАВО НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ (СТАТТЯ 13 КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст права на ефективний засіб юридичного захисту. Критерії «ефективності» такого засобу.....	285
§ 2. Сфера застосування права на ефективний засіб юридичного захисту.....	288
§ 3. Співвідношення статті 13 з іншими статтями Конвенції.....	290

РОЗДІЛ 10.**ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ (СТАТТЯ 14 КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст заборони дискримінації. Несамостійний характер права на недискримінацію, передбаченого статтею 14 Конвенції.....	296
§ 2. Поняття та мотиви дискримінації. Ситуації дискримінації, які можна і не можна порівнювати.....	299
§ 3. Позитивні обов'язки держави із забезпечення права на недискримінацію та «дискримінація навіяки» («позитивна дискримінація»).....	303

Розділ 11.**ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ (СТАТТЯ 1 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО КОНВЕНЦІЇ)**

§ 1. Зміст права власності та загальні принципи поваги до власності відповідно до Конвенції. Поняття власності.....	306
§ 2. Втручання в користування майном. Критерії відповідності такого втручання Конвенції.....	309

§ 3. Правомірне позбавлення власності: конвенційні вимоги та практика Суду	311
---	-----

РОЗДІЛ 12.

ПРАВО НА ВІЛЬНІ ВИБОРИ

(СТАТТЯ 3 ПРОТОКОЛУ № 1 ДО КОНВЕНЦІЇ)

§ 1. Зміст і сфера дії права на вільні вибори	315
§ 2. Втручання у право на вільні вибори. Критерії відповідності такого втручання Конвенції	319
Спеціальна література для поглибленого вивчення курсу	325
Іменний показчик використаних рішень суду	333
Предметний показчик	340
Додаток	
Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод з поправками, внесеними відповідно до положень протоколів № 11 та 14	342

ПЕРЕДМОВА

Після ратифікації Верховною Радою України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка, відповідно до ст. 9 Конституції України, набула статусу частини національного законодавства, її імплементація у внутрішній правопорядок України постала як актуальне практичне завдання. І чи не найвагомішим кроком у його здійсненні стало прийняття у 2006 р. Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Цим законом було встановлено, по-перше, те, що не тільки сама Конвенція, але й, власне, практика Суду застосовуються судами України як джерело права (ст. 17).

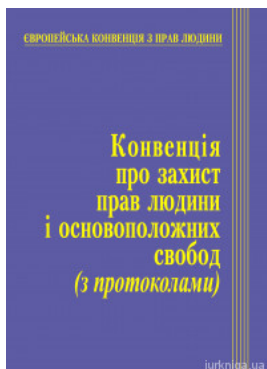
По-друге, – що оволодіння положеннями Конвенції та практикою Суду має бути включено до вимог щодо професійного рівня окремих категорій суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів, а також до програм первинної підготовки та підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана з правозастосуванням, а також із триманням людей в умовах позбавлення волі (ч. 2, п. 5).

Ця радикальна для української юриспруденції новела не могла не спонукати і до відповідних змістовних трансформацій у системі фахової підготовки та підвищення кваліфікації вітчизняних юристів.

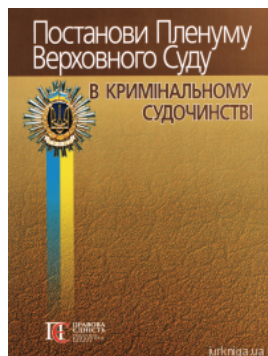
Відомо, що й раніше – майже одразу після ратифікації Конвенції в Україні проводились численні семінари й тренінги із суддями, адвокатами й іншими практикуючими юристами, присвячені вивченню означеного міжнародного договору та прецедентних рішень Суду. Однак після прийняття в 2006 р. згаданого закону ці одноразові, так би мовити, «точкові» акції вже не могли достатньою мірою задовольняти потреби вітчизняної юридичної практики, які були зумовлені необхідністю виконання його вимог.

З огляду на це вже з вересня 2006 р. до навчальних планів випускного курсу майбутніх магістрів і спеціалістів юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка вперше було включено предмети «Практика Європейського суду з прав

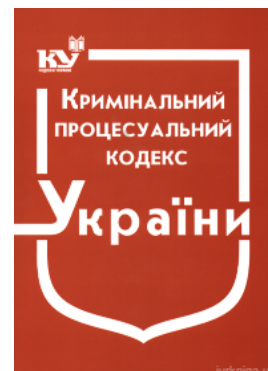
Книги, які можуть вас зацікавити

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод і протоколи до неї

Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві

Кримінальний процесуальний кодекс України

Кримінальний кодекс України

Адвокатська техніка (підготовка до процесу і методики переконання)

Цивільний процесуальний кодекс України

Перейти до галузі права
Права людини

Перейти на сайт →